

Na osnovu člana 112 stav (1) tačka 19 Zakona o energetici ("Sl. list CG", br. 05/16) i člana 45, Statuta Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD, Odbor direktora Društva na sjednici održanoj 28.04.2017. godine, donio je

Pravila o primjeni transparentne procedure upravljanja zagušenjima i alokacijom prekograničnih kapaciteta za prenos električne energije

Pravila su objavljena u "Službenom listu CG", br. 54/2017 od 24.8.2017. godine, kada su i stupila na snagu.

1. UVOD

Član 1

Ovim pravilima (u daljem tekstu Pravila) se uređuje dodjela raspoloživih prenosnih kapaciteta na interkonektivnim vezama između elektroenergetskog sistema Crne Gore i elektroenergetskog sistema Srbije.

Ovim pravilima se takođe uređuje i dodjela raspoloživih prenosnih kapaciteta u slučaju da ista nije obuhvaćena aukcijama koje organizuje kancelarija za koordinisane aukcije (SEE CAO).

Dodjela prenosnih kapaciteta između elektroenergetskog sistema Crne Gore i elektroenergetskog sistema Srbije obavlja se na način koji treba da omogućiti:

- održanje sigurnog i stabilnog rada EES-a, odnosno pouzdano i kvalitetno snabdijevanje potrošača u Crnoj Gori;
- javnu i nediskriminatornu dodjelu raspoloživih prenosnih kapaciteta;
- optimizaciju iskorišćenosti raspoloživih prenosnih kapaciteta;
- tranzit električne energije za podmirenje potrošnje izvan Crne Gore, u okviru raspoloživih prenosnih kapaciteta, a u skladu sa važećim propisima u interkonekciji.

2. KLJUČNE RIJEČI I IZRAZI

Član 2

Izrazi i skraćenice koje se koriste u ovom dokumentu imaju značenje kao u Zakonu o energetici ili Pravilima za funkcionisanje elektroenergetskog sistema, osim ako u nastavku nije drugačije definisano:

Agencija - Regulatorna agencija za energetiku.

Alokacioni period - period za koji se vrši dodjela prenosnih kapaciteta (godina, mjesec, dio mjeseca, dan).

Eksplicitna aukcija - mehanizam za alokaciju prekograničnih prenosnih kapaciteta pri čemu se odvojeno trguje kapacitetom i električnom energijom.

Interkonektivna veza - dalekovod koji povezuje dva susjedna elektroenergetska sistema.

Prenosni kapacitet - snaga programa razmjene na granici između dva susjedna elektroenergetska sistema.

Registrovani korisnik - korisnik koji posjeduje Potvrdu o registraciji za učešće u alokacionoj proceduri izdatu od strane CGES AD.

Zagušenje - pod zagušenjem u prenosnom sistemu podrazumijeva se pojava kada interesovanje za dodjelu prenosnog kapaciteta na interkonektivnoj vezi u određenom smjeru pređe vrijednost ATC-a na istoj vezi u istom smjeru.

AAC - Prethodno dodijeljeni prenosni kapacitet (already allocated transmission capacity).

ATC - Raspoloživi prenosni kapacitet (available transmission capacity).

ATCid - Raspoloživi prenosni kapacitet na unutardnevnom nivou (intra-day available transmission capacity).

CAX - Usaglašena razmjena energije po granicama na D-1 nivou (Control area exchange document).

CGES - Crnogorski elektroprenosni sistem AD.

NTC - Neto prenosni kapacitet (net transmission capacity).

TRM - Sigurnosna margina (Transfer reliability margin) je dio ukupnog prenosnog kapaciteta kojim se uzimaju u obzir neodređenosti i teško predvidive reakcije interkonekcije na poremećaje u radu EES-a.

TTC - Ukupni prenosni kapacitet (Total transfer capacity) najveća dozvoljena snaga razmjene između dva elektroenergetska sistema, koja podliježe "n-1" kriterijumu stabilnosti rada elektroenergetskog sistema.

3. ODREĐIVANJE PRENOSNOG KAPACITETA INTERKONEKTIVNE VEZE

Član 3

Utvrđivanje neto prenosnog kapaciteta (NTC) na interkonektivnim vezama vrši se u saradnji sa operatorom prenosnog sistema Srbije, a u skladu sa pravilima i preporukama Evropskog udruženja operatora prenosne mreže ENTSO-E.

Procedura za utvrđivanje NTC-a uvažava:

- termička, naponska i ograničenja uslovljena stabilnošću sistema;
- TTC;
- TRM.

Raspoloživi kapacitet prenosne mreže podliježe ograničenjima u prenosu koja ne mogu biti planirana unaprijed, a proizlaze iz neplanirane neraspoloživosti elemenata. Raspoloživi prenosni kapacitet predstavlja razliku između NTC-a i već prethodno dodijeljenih prenosnih kapaciteta.

4. ZAGUŠENJA U PRENOSNOJ MREŽI

Član 4

Zagušenje u prenosnoj mreži nastaje kada prijavljena vrijednost programa razmjene na interkonektivnoj vezi u određenom smjeru pređe vrijednost ATC-a na istoj vezi u istom smjeru, odnosno usljed postojanja interesovanja za prekogranični prenos električne energije sa snagom većom nego što to omogućavaju prenosni kapaciteti ili usljed smanjenja prenosnih kapaciteta zbog nepredviđenih događaja u elektroenergetskom sistemu.

5. OBJAVLJIVANJE RASPOLOŽIVIH PRENOSNIH KAPACITETA

Član 5

CGES objavljuje usaglašenu vrijednost NTC-a i raspoloživog prenosnog kapaciteta (ATC) na interkonektivnim vezama koje povezuju crnogorski i elektroenergetski sistem Srbije, kao i sve ostale informacije vezane za alokacionu proceduru, na internet stranici <http://www.cges.me/novosti/aukcije-kapaciteta>.

Ako na granici i jednom smjeru u toku mjeseca ima više vremenskih (alokacionih) perioda sa različitim vrijednostima ATC-a, za svaki period organizuje se posebna aukcija i podnosi se posebna ponuda za dodjelu kapaciteta.

6. METOD ALOKACIJE RASPOLOŽIVIH PRENOSNIH KAPACITETA

Član 6

Utvrđivanje vrijednosti raspoloživih prekograničnih prenosnih kapaciteta CGES obavlja u skladu sa metodologijom definisanom bilateralnim ugovorima ili na drugi način postignutim dogovorima sa operatorima prenosnih sistema susjednih regulacionih oblasti.

CGES vrši alokaciju dijela raspoloživog prenosnog kapaciteta na interkonektivnim vezama Regulacione oblasti Crna Gora sa Regulacionom oblasti Srbija.

CGES je odgovoran za polovinu ukupno raspoloživog prenosnog kapaciteta, osim ako se sa operatorom prenosnog sistema Srbije ne postigne drugačiji dogovor.

Član 7

CGES vrši procjenu vrijednosti NTC-ova za narednu godinu, na osnovu koje može na godišnjoj aukciji ponuditi dio prekograničnih prenosnih kapaciteta.

Dio godišnjeg procijenjenog ATC-a za koji je odgovoran, CGES dodjeljuje primjenom metode eksplicitne aukcije.

U slučaju da redovni mjesečni proračuni ne potvrde predviđene godišnje vrijednosti, CGES zadržava pravo da smanji ili ukine prenosne kapacitete dodijeljene na godišnjoj aukciji po principu iz člana 37 ovih pravila, o čemu je dužan obavijestiti Agenciju i korisnike kojima su kapaciteti prethodno dodijeljeni, i to na dan objave raspoloživih prenosnih kapaciteta za odgovarajući mjesec.

Član 8

Na mjesečnom nivou, dio ATC-a za koji je odgovoran, CGES alocira primjenom metode eksplicitne aukcije.

CGES može rezervirati dio mjesečnog prenosnog kapaciteta za dnevnu alokaciju, o čemu blagovremeno obavještava učesnike.

Rezervacija kapaciteta se vrši u slučajevima:

- kada za dio mjesečnog prenosnog kapaciteta ponuđenog na aukciji nije bilo interesovanja,
- kada korisnik prava prekograničnog prenosa prijavi neiskorišćeni mjesečni kapacitet dobijen na mjesečnoj aukciji (član 28),
- kada CGES procijeni da je, u cilju sigurnog rada sistema, neophodno rezervirati dio kapaciteta za dnevnu alokaciju,
- u slučaju zabrane učešća korisnika u alokacionim aukcijama (prema stavu 5 člana 34),
- vremenskog skraćivanja planiranih neraspoloživosti elemenata.

O uslovima postupanja iz prethodnog stava CGES je dužan da blagovremeno obavijesti Agenciju.

Član 9

U slučaju povećanog interesovanja za preostali dio ATC-a za koji je odgovoran, CGES organizuje dnevne eksplicitne aukcije.

Član 10

Neiskorišćeni prenosni kapacitet može biti dodijeljen na unutardnevnom nivou po principu " first come - first served " uz obostranu saglasnost nadležnih operatora prenosnog sistema. Vrijednost kapaciteta se vrši za svaki sat i smjer, prema formuli:

$$ATCid = NTC - CAX$$

Zahtjev za pristupom prenosnim kapacitetima na unutardnevnom nivou dostupan je na internet stranici CGES AD (<http://www.cges.me/dokumenta/medjunarodni-propisi>).

Član 11

CGES zadržava pravo rezervacije dijela prekograničnih prenosnih kapaciteta za potrebe obezbjeđenja sistemskih usluga u crnogorskom i susjednim elektroenergetskim sistemima.

7. USLOVI UČEŠĆA U ALOKACIONOJ PROCEDURI

Član 12

Pravo učešća na aukciji za dodjelu prenosnih kapaciteta imaju subjekti koji su kod CGES registrovani kao korisnici sa pravom učešća u alokacionoj proceduri definisanoj ovim pravilima.

Član 13

Učesnici koji po prvi put učestvuju na alokacionoj aukciji, moraju podnijeti Prijavu za registraciju za učešće u alokacionoj proceduri, zajedno sa Izjavom o prihvatanju obaveza i uslova definisanih Pravilima, najkasnije 5 dana prije isteka roka za najavljivanje učešća na alokacionoj aukciji. Podnosilac je dužan da kod CGES-a provjeri prijem podnesenih dokumenata.

Po prijemu prijave, CGES je dužan da u roku od 3 dana razmotri zahtjev, te da u slučaju pozitivnog rješavanja istog, pošalje Potvrdu o registraciji Učesnika u alokacionoj proceduri.

Prijava za registraciju za učešće u alokacionoj proceduri i prateća Izjava o prihvatanju obaveza i uslova definisanih Pravilima, dostupni su na internet stranici CGES AD (<http://www.cges.me/dokumenta/eic-registracija-ucesnika>).

Član 14

CGES može uskratiti pravo učešća na aukciji registrovanom korisniku koji ne ispuni obaveze preuzete Izjavom o prihvatanju obaveza i uslova definisanih Pravilima, kao i zasebnim Ugovorima o pristupu mreži.

8. PREDMET ALOKACIONE AUKCIJE

Član 15

Alokaciona aukcija za prekogranične prenosne kapacitete omogućava dodjelu prava prekograničnog prenosa električne energije, definisanih sledećim parametrima:

- interkonektivnim vezama,
- smjerom (uvoz ili izvoz),
- periodom važenja (od 1.1. u 00:00h do 31.12 u 24:00h za godinu koja je predmet godišnje aukcije, od prvog dana u mjesecu koji je predmet aukcije u 00:00h do poslednjeg dana istog mjeseca u 24:00h, kod mjesečne aukcije ili od 00:00h do 24:00h - dana koji je predmet dnevne aukcije),
- dijagramom proizvoda (prenosni kapacitet će biti ponuđen kao konstantan iznos za svaki sat tokom čitavog aukcijskog perioda, tj. kao band).

9. PROCEDURA ALOKACIONE AUKCIJE

Član 16

CGES redovno objavljuje vrijednosti raspoloživih prenosnih kapaciteta na interkonektivnim vezama sa elektroenergetskim sistemom Srbije.

Godišnji raspoloživi kapacitet objavljuje se najkasnije do 15. decembra godine koja prethodi godini na koju se aukcija odnosi.

Mjesečni raspoloživi kapacitet objavljuje se najkasnije do 15-og u mjesecu koji prethodi mjesecu na koji se aukcija odnosi.

Dnevni raspoloživi kapacitet objavljuje se najkasnije do 08:30h radnog dana koji prethodi danu na koji se aukcija odnosi.

Informacije o raspoloživim kapacitetima se mogu naći na internet stranici <http://www.cges.me/novosti/aukcije-kapaciteta>.

Član 17

Učesnici u alokacionoj aukciji najavljuju svoje učešće najkasnije do 15:00h dana koji prethodi danu održavanja godišnje i mjesečne aukcije ili najkasnije do 9:00h dana održavanja dnevne aukcije.

Član 18

Učesnici u alokacionoj aukciji daju ponude za preuzimanje dijela raspoloživih prenosnih kapaciteta u vremenskom intervalu koji CGES objavljuje na internet stranicama, a najkasnije do dvadesetpetog dana mjeseca koji prethodi predmetnom mjesecu aukcije, odnosno do 09:30h dana koji prethodi predmetnom danu dnevne aukcije. Ponude se podnose putem internet platforme dostupne na linku definisanom u potvrdi o registraciji, i sadrže:

- podatke o učesniku (naziv i EIC kod- identifikacioni broj učesnika),
- interkonektivnu vezu i smjer transakcije,
- šifru alokacionog perioda,
- iznos zahtijevanog kapaciteta u MW,
- cijenu u slučaju zagušenja - EUR/MW,
- vrijeme podnošenja ponude.

Učesnik je dužan da provjeri prispjeće ponude kod CGES-a i provjeri validnost sistemskog vremena podnošenja ponude.

Izuzetno, u slučaju neraspoloživosti internet platforme, ponude se dostavljaju putem faksa u formi dostupnoj na internet stranici.

Član 19

Jednom podnesena ponuda važi do elektronski primljene potvrde njene izmjene, potvrde povlačenja ili do završetka aukcije.

Član 20

Skup prispjelih ponuda čini listu ponuda. Po isteku vremena za podnošenje ponuda pristupa se sortiranju liste ponuda. Pri sortiranju liste ponuda primjenjivaće se kriterijum "cijena/vrijeme". To znači da u prvom stepenu sortiranja prioritet ima ponuda sa većom cijenom u slučaju zagušenja, a u drugom stepenu prioritet ima ponuda sa ranijim vremenom podnošenja.

Član 21

Raspoloživi prenosni kapacitet alocira se shodno redosljedu na sortiranoj listi ponuda. Učesnicima koji se nalaze na listi ponuda dodjeljuje se traženi prenosni kapacitet sve dok se ne iskoristi ukupan prenosni kapacitet koji je predmet aukcije ili dok se ne podmire zahtjevi svih učesnika sa liste ponuda.

Član 22

CGES i učesnici aukcije kojima je dodijeljen kapacitet potpisuju Ugovor o pristupu prenosnoj mreži za svaki odobreni prenos električne energije, najkasnije 5 radnih dana nakon dana aukcije, za mjesečne i godišnje, dok se za dnevne aukcije ugovor potpisuje istog dana.

Član 23

Nakon završetka aukcije, CGES dostavlja Agenciji izvještaj o alociranim kapacitetima, pri čemu se izvještaj o dnevnim aukcijama dostavlja po isteku mjeseca.

10. CIJENA ALOCIRANOG KAPACITETA

Član 24

Ukoliko na interkonektivnoj vezi čiji je raspoloživi kapacitet predmet aukcije nije bilo zagušenja, cijena alociranog kapaciteta je 0 EUR/MWh.

Član 25

Ukoliko se na interkonektivnoj vezi čiji je raspoloživi kapacitet predmet aukcije javilo zagušenje, Učesnik alokacione aukcije dužan je za alocirani kapacitet platiti naknadu za pruženu uslugu upravljanja zagušenjima. Cijena alociranog kapaciteta jednaka je cijeni u slučaju zagušenja iz ponude koju je dao učesnik alokacione aukcije i ne može biti niža od 0.10 EUR/MWh.

11. KORIŠĆENJE KAPACITETA

Član 26

CGES obavezuje korisnike kapaciteta da, po izvršenoj alokaciji, prijave eventualna odstupanja dijagrama snage transakcije od dijagrama snage alociranog kapaciteta, u cilju optimizacije iskorišćenosti raspoloživih prenosnih kapaciteta. Na ovaj način utvrđuje se korigovani alocirani kapacitet svakog od učesnika.

Član 27

Korisnik prava prekograničnog prenosa dužan je da prijavi neiskorišćeni mjesečni kapacitet dobijen na godišnjoj aukciji najkasnije do 10-og u mjesecu koji prethodi predmetnom mjesecu aukcije.

Član 28

Korisnik prava prekograničnog prenosa dužan je da prijavi neiskorišćeni mjesečni kapacitet dobijen na mjesečnoj aukciji najkasnije tri dana prije početka predmetnog mjeseca.

Član 29

Korisnik prava prekograničnog prenosa dužan je da prijavi neiskorišćene dnevne kapacitete dobijene na mjesečnoj aukciji. Korisnik prava prekograničnog prenosa može koristiti ovu mogućnost jednom nedjeljno, a krajnji rok za prijavljivanje je dva radna dana unaprijed do 12:00h. Prijavljeni neiskorišćeni kapaciteti biće ponuđeni na dnevnim aukcijama.

Član 30

Korisnik prava prekograničnog prenosa dužan je da plati ukupnu cijenu alociranog kapaciteta bez obzira na stepen iskorišćenosti istog.

Član 31

Pravo korišćenja prekograničnog prenosnog kapaciteta je tipa "iskoristi ili izgubi". To znači da nakon prijavljivanja konačnog voznog reda, korisnik gubi pravo korišćenja njime nepotvrđenog dijela prekograničnog prenosnog kapaciteta.

Član 32

Pravo korišćenja prekograničnog prenosnog kapaciteta, stečeno u skladu sa ovim pravilima, registrovani učesnici mogu međusobno prenositi.

Prenošenje prava korišćenja prekograničnog kapaciteta obavlja se u skladu sa uslovima definisanim međusobnim ugovorom primarnog i sekundarnog vlasnika, o čemu su obje strane dužne blagovremeno obavijestiti CGES.

Sve izmjene nosilaca prava prekograničnog prenosa električne energije nastale po ovom osnovu se prijavljuju CGES-u:

- najkasnije dva dana prije dana korišćenja kapaciteta dodijeljenog na godišnjoj i mjesečnoj aukciji,
- najkasnije do 9:45h, za dan unaprijed, za kapacitet dodijeljen na dnevnoj aukciji.

Član 33

Prenošenjem prava korišćenja prekograničnog prenosnog kapaciteta na treće lice učesnik u aukciji zadržava obaveze proistekle iz učešća u aukciji i Ugovora o pristupu prenosnoj mreži u cilju korišćenja prekograničnih prenosnih kapaciteta.

CGES nije odgovoran za eventualne probleme proistekle iz ugovora o prenosu prava korišćenja prekograničnih kapaciteta sklopljenih na sekundarnom tržištu.

12. OBRAČUN I PLAĆANJA

Član 34

CGES, najkasnije 25. dana u mjesecu koji prethodi mjesecu korišćenja kapaciteta, dostavlja odgovarajući avansni račun, Korisniku prenosnog kapaciteta za dodijeljeni kapacitet sa godišnje aukcije, kao i za dodijeljeni kapacitet sa mjesečne aukcije, zasnovan na ponuđenoj cijeni u slučaju zagušenja i uvećan za vrijednost odgovarajućih poreza.

Korisnik je dužan da plati iznos sa avansnog računa najkasnije 5 dana od dana dostavljanja istog.

Konačna faktura za dodijeljeni kapacitet na godišnjim i mjesečnim aukcijama se dostavlja nakon isteka mjeseca u kojem je kapacitet korišćen.

Faktura za dodijeljeni kapacitet na dnevnim aukcijama se dostavlja nakon isteka mjeseca u kojem je kapacitet korišćen.

CGES ima pravo da zabrani dalje učešće u alokacionim aukcijama korisniku prenosnog kapaciteta koji na vrijeme ne izmiri sve svoje finansijske obaveze proistekle iz Ugovora o pristupu prenosnoj mreži.

13. NEPREDVIĐENE OKOLNOSTI

Član 35

Nepredviđene okolnosti odnose se na nemogućnost normalnog sprovođenja alokacione aukcije usljed tehničkih problema komunikacione i računarske infrastrukture, kao i na iznenadne poremećaje u elektroenergetskom sistemu.

Član 36

U slučaju nepredviđenih okolnosti koje se odnose na nemogućnost normalnog sprovođenja alokacione aukcije CGES zadržava pravo da promijeni termin aukcije uz blagovremeno obavještanje prijavljenih učesnika i Agencije.

Član 37

U slučaju nepredviđenih poremećaja u elektroenergetskom sistemu, CGES zadržava pravo da smanji ili prekine one odobrene prenose električne energije koji izazivaju zagušenja u prenosnoj mreži. Ukidanje dodijeljenog prava prenosa se vrši na osnovu sortirane liste ponuda dobijene na aukciji, počev od ponude sa najmanjim težinskim faktorom.

O vrsti i razlozima nastanka poremećaja u elektroenergetskom sistemu kao i izvršenim promjenama već dodijeljenih prenosnih kapaciteta, CGES će obavijestiti Agenciju i učesnike aukcije kojima je dodijeljen kapacitet.

Član 38

Dio cijene alociranog kapaciteta koji proizlazi iz kapaciteta koji korisnik nije mogao iskoristiti usljed aktivnosti CGES preduzetih u skladu sa prethodnim članom, kao i članom 7. stav 3, se ne naplaćuje korisniku.

Član 39

CGES ne snosi odgovornost za štete nastale usljed smanjenja ili prekida odobrenog prenosa električne energije sprovedenih zbog nepredviđenih okolnosti.

14. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 40

Ova Pravila stupaju na snagu danom objavljivanja u Službenom listu Crne Gore.

Br. 5313

Podgorica, 15. maja 2017. godine

Predsjednik Odbora,
Dragan Laketić, dipl. el. ing.